

Jørgen Smit

"Kong Salomos dom"

Barnenes verden er handling og lek. I nær sagt alle undervisningsemner er det mulig å flette inn dette belivende element. Skuespill i egentlig betydning er ikke aktuelt for ved slutten av 7. klasse. Men små dramatiske bilder kan brukes oppover på alle klassetrinn.

Barnene identifiserer seg helt med det de opplever. Og selv om de voksne ikke setter dem på gli, begynner de ofte selv å "spille" det de har fått høre.

Og når de voksne så hjelper dem med å utforme "spillet" fyldigere og rikere og skjønnere enn de selv kan klare, deltar de med iver og begeistring. Men det er aldri noen lettkjøpt fornøyelse eller underholdning. Strev og slit hører med. For barnene må også få lov til å gå gjennom den prøvelse og selvovervinnelse og utvikling det betyr å lære å beherske bevegelsene og å tale tydelig så både vokaler og konsonanter klinger rent og kraftig og vakkert.

I 3. klasse får barnene høre det gamle testaments dramatiske beretninger. (Se artikkelen "Påske".) De moter den vise og rettferdige kong Salomo. Rettferdighet i dypeste betydning er vel noe av det barnene særlig i denne alder mest av alt venter og forlanger av de voksne.

Allerede fortellingen om kong Salomo kan virke kraftig nok i seg selv. Hvis man nå også utformer en dramatisk skisse av "Kong Salomos dom" og lar barnene oppføre den, betyr det at de dag etter dag i noen uker i rytmisk gjentakelse dveler ved dette gripende forbillede.

Man kan gjøre det allerede i 3. klasse. Men man kan også gjøre det senere som en slags repetisjon.

Den følgende lille dramatiske skisse ble ovet og oppført av en 5. klasse, altså to år etterat barnene hadde fått høre selve fortellingen. Formen er delvis preget av dette og burde nok være anderledes om man hadde gjort dette med en 3. klasse.

Grunnlaget er teksten i det gamle testamente: 1. Kongenes bok, 3, 16-28. I middelalderen ble dette dramatisert som et eget spill "Kong Salomos dom", Den følgende skisse er en selvstendig viderebearbeidelse. De klassiske forbillede for versenes jambiske metrum og for stichomythien (stichomythi: dramatisk dialog, vekslende linje for linje) mellom de to modre behøver vel ikke å nevnes.

"Kong Salomos dom"

Personer:

Kong Salomo.

Rakel og Mirjam, to modre,

En djevel.

En engel.

En tjener.

Kor, kong Salomos hofffolk.

1. scene.

Mirjam:

O ve! Mitt kjære, lille barn er dodt.

Jeg sov med barnet i min seng så trygt.

Og jeg har lagt meg på det, - å, hvor grusomt!

I går det åndet hos meg, varmt og rolig.

Og nu det ligger der så dodt og kaldt.

En djevel:

(som iakttar henne og flirer og fryder seg over hennes sorg)

Men hun, den dumme Rakel ligger der

I værelset ved siden av og sover

Med barnet sitt i sengen, - nei! - du tar det

Og legger ditt istedenfor, så tror hun,

Det dumme fe, at hun har lagt seg på det,

Og drept det mens hun sov, hun ser nok ikke,
At det er ditt som dode, og at hennes
Er tatt av deg i natt, - det har hun godt av!

Mirjam:

(som ikke merker at djevelen er bakenfor og ved hennes side)

Men hun, den dumme Rakel ligger der
I værelset ved siden av og sover
Med harnet sitt i sengen, - nei! - jeg tar det!
Og legger mitt istedenfor, så tror hun,
Det dumme fe, at hun har lagt seg på det,
og drept det mens hun sov, hun ser nok ikke,
At det er mitt som dode, og at hennes
Er tatt av meg i natt, det har hun godt av!

(Mirjam ut, kommer inn igjen med Rakels barn på armen, og bærer det over scenen idet hun ser seg engstelig omkring.)

2. scene.

Rakel:

(kommer lopende opphisset inn)

Mirjam kom, kom fort!

Mirjam:

(likegyldig)

Hva er det Rakel?

Rakel:

Kom her, jeg fant i sengen min ditt barn.
Men dodt og koldt, si hvorfor la du det
Hos meg, og hvorfor tok du mitt? - Hvor er det?

Mirjam:

Mitt barn hos deg? Nei, stakkars, stakkars deg!
Du tar nok feil, du selv har lagt deg på det.
Det er nok bare du som er så klosset,
At du kan legge deg på barnet ditt.
Jeg passer mitt, og det skal ikke do.

Rakel:

Du lyver, Mirjam, å, hvor du kan lyve!
Jeg kjenner vel mitt barn, og ser at det,
Som ligger der så dodt og koldt i sengen,
Er ditt, men hvor er mitt, hvor er det?!

Mirjam:

Mitt sover sundt og rolig, stakkars Rakel, Du er nok helt forstyrret av din sorg.

Rakel:

Nei, Mirjam, jeg er ikke gal, men du
Er ond som lyver slik og piner meg.
kom straks med barnet, jeg vil ha det, Mirjam!

Mirjam:

Når du er så påståelig og vrang,

Så vet jeg ingen annen råd enn at
Vi begge går til kongen, Salomo.
Han sier nok at jeg har rett og lar meg
Beholde barnet mitt og du får - liket.

Rakel:

Å fy, hvor stygg du er at du kan si det! I
Men gjerne går jeg til kong Salomo.
Han er rettferdig, vis og god. det vet Jeg.
Han får sitt visdomslys fra Herren Gud.

3. scene.

(Kong Salomo sitter på sin tronstol omgitt av sitt hoff.)

Kor:

(av hoffolk)
Kong Salomo, vi priser deg, du store
Du styrer Israel med glans og ære.
Vår rikdom vokser, og vår lykke lever.
Du er vår store konge og vår frelser.

Salomo:

Nei ikke meg, men Herren Gud
Vi skylder all vår rikdom, alt var lykke.
Men gå til side nu, la meg alene!
Snart skal jeg domme mellom dem som strides,
La meg alene forst med Herren Gud.

(Hoffolkene boyer seg ærbodig og går ut.)

(En engel kommer inn og stiller seg bak tronstolen.)

Salomo:

(boyer seg)
Hva er det for en glans! Jeg kan ei se!
Jeg blendes, mine oyne tåler ikke
Å skue inn i solens stråleskinn.

Engelen:

Vær uten frykt, kong Salomo, du store!
Jeg kommer som et bud fra Herren Gud.
Jeg bringer deg en gave, du kan velge
Makt, ære, rikdom, langt og herlig liv.
Velg fritt, hva du vil ha, du får det sikkert.
Men velg det slik, at aldri du vil angre.

Salomo:

Ei makt og ære, rikdom, langt og herlig liv
Jeg velger som det beste av Guds gaver.
Nei, visdom velger jeg, rettferdig visdom!
For uten den må kongen odelegge
Og fore folket hort fra Herren Gud.

Engelen:

Ditt ønske. Salomo, det skal bli oppfylt.

Rettferdig visdom skal du få av Herren!
Fordi du valgte det som er det beste,
Skal du dessuten få i overflod
Makt, ære, rikdom, langt og herlig liv,
For du fortjener det, når du er villig
Og følger hvert et bud fra Herren Gud.

Salomo:

For meget nåde stråler til meg arme.
Deg Herre, bare Deg vi lover, priser!

(Engelen ut.)

(En tjener kommer inn.)

Tjeneren:

Kong Salomo, ditt folk er utålmodig.
De venter utenfor og strides heftig.
De vet at bare du kan skille tretten.
Ditt ord de horer på, det er rettferdig.

Salomo:

La hoffet komme inn, men alle andre
Må vente utenfor i tur og orden.

(Hoffet kommer inn og boyer seg å ærbodig.)

Du, pasje, gå og for nu inn til meg
De stridende, men for dem adskilt inn,
Den ene part til hoyre og den andre
Her ved min venstre side, la dem komme!

Tjeneren:

Jeg forer dem straks inn, de forste er
To kvinner med et barn. og begge sier
At det er deres barn. som lever her,
Og at det barn som dode nu i natt
Er lagt ihjel, og at det er den andres.
Jeg har tatt barnet fra dem, og en tjener
Vil fore det i salens midte inn.

(Mirjam, Rakel og barnet fores inn.)

Rakel og Mirjam:

Kong Salomo, du er rettferdig, vis
Og god, du gir meg det

Salomo:

Ti stille begge!
Du taler forst, og så er turen din.

Mirjam:

I natt har Rakel lagt seg på sitt barn,
Og hun er blitt forvillet av sin sorg,
Og så hun sier frekt at barnet mitt
Er dodt, og at det levende er hennes.

Slikt vanvidd taler hun!

Rakel:

Du lyver, Mirjam!

Salomo:

Ti stille! Hun skal forst få tale ut.

Mirjam:

Ja, jeg har talt, det er den hele sak,
Dom, mektige kong Salomo, du store!

Salomo:

Forst skal den andre hores, tal så du!

Rakel:

Ja, omvendt er det, alt hun sa. var logn!
Jeg fant i sengen min ditt dode barn.
Jeg kjenner vel mitt barn som lever her!
Du selv har lagt deg på ditt stakkars barn,
Og du har byttet det med mitt, mens jeg
Lå vergelos i sengen min og sov.
At du kan lyve slik og pine meg!
Å, kjære konge, gi meg barnet mitt!

Mirjam: Du ingen vidner har at det er sant.

Rakel:

Jo, mine oyne og mitt hjerte ser det.

Mirjam:

Ja, det er gode vidner, når de lyver.

Rakel:

Du onde Mirjam, det er du som lyver.

Mirjam:

Hvorledes kan du vite det, du sov jo!

Rakel:

Jeg ser vel nu at barnet der er mitt.

Mirjam:

Små barn er like og kan lett forveksles.

Rakel:

Nei aldri når det er mitt eget barn!

Mirjam:

Du stakkars kvinne, du er helt forstyrret.

Rakel:

Nei, jeg er ikke gal, men du er ond.

Mirjam:

Dom, Herre Konge, mellom oss rettferdig.

Rakel:

Ja, gi meg barnet mitt, kong Salomo.

Kor:

O store konge, hvem har rett av disse?
De krever begge barnet som sitt eget.
Og der er ingen vidner, som kan si oss.
Om barnet her er Mirjams eller Rakels.
O store konge, Salomo, du vise!
Alene du kan si oss hvem det er.
Din vise dom vi venter på med lengsel.

Salomo:

(reiser seg)
Vi har nu hort på begge parters tale.
De påstår begge at den andre lyver,
og ingen vidner er her, som kan si oss.
Om Mirjam eller Rakel taler sant.
Her derfor ingen annen utvei er
Enn at vi deler stridens gjenstand likt
Og klover barnet med et sverd på midten.
Så kan de begge få en halvpart hver.
Klov barnet straks, min tjener, med ditt sverd!

Mirjam:

Det var rettfærdig dom, kong Salomo.

(Tjeneren lofter sverdet for å klove barnet. Rakel kaster seg imellom)

Rakel:

Nei stopp, nei stopp, nei drep ei barnet. stopp!

(Faller på kne foran kong Salomo.)

Å, kjære konge, drep ei barnet mitt,
La barnet leve, ja, la heller Mirjam få det!
Men drep det ikke, barnet må få leve!

Salomo:

Ja, stopp! Der talte barnets sanne mor!
Nu kom det frem! Du kjære, lille barn,
Du skal ei drepes, se, der er din mor.

(Rakel får barnet, og boyer seg for kongen,)

Rakel:

Takk konge, at du lar mitt barn få leve.
Guds visdom stråle over deg i nåde!

Salomo:

(til Mirjam) .
Men du har loyet, du var falsk og ond.

Mirjam:

O ve! Jeg er fortapt, nu kommer straffen.

Jeg looper vekk, mens ennu der er tid.
(Mirjam prøver å lope vekk, men blir stanset av tjeneren.)

Tjeneren:

Nei stopp, du onde kvinne. du skal straffes.
Vår konge er rettferdig og lar ingen
Få slippe bort fra den fortjente straff.

(Mirjam kaster seg ned foran kong Salomo.)

Mirjam:

Å nåde! Konge! Nåde! Spar mitt liv!

Salomo:

Du har alt fått din straff, du stakkars kvinne,
Som la deg på ditt barn og drepte det.

(Kong Salomo lofter Mirjam mildt opp.)

Reis deg! Gå bort herfra, men synd ei mer!

Førsteutgave:

Mennesket, Bergen, 1958/1

www.joergensmit.org er webbadressen til material av og om Jørgen Smit.
Biografisk material, utgivelser, foredrag, arbeidsplasser o.s.v. utgitt av Rembert Biemond